

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Radu Părpăuță

CONVERSAȚIE LA BIBLIOTECĂ

E I K O N

București, 2018

BUNICA	5
CÎT AI RĂSUCI O ȚIGARĂ CU PĂSTOREL	9
POPA ION ȘI FEFELEAGA	15
EU ȘI MIRCEA CĂRTĂRESCU	22
UMBRA LUI MIRCEA. LA FERENTARI	25
PREȘEDINȚII NU SCRIE POEZII	27
SENATORUL PORCILOR	37
ÎN ȚICĂU	54
BORȘUL LUI CREANGĂ	58
O POVESTE DE LA BORTA RECE	61
REFERINȚE CRITICE	64
DOI MARI PRIETENI: EMINESCU ȘI CREANGĂ	71
EMINESCU AVEA UN PORC...	79
JOACA URSITOARELOR	84
LA BERĂRIE	87
SADOVENIENE	89
MAESTRUL SADOVEANU ȘI COPIII	93
PĂSTRĂV PRĂJIT	95
CU MĂMĂLIGĂ ȘI MUJDEI	95
NIKITA LA KIȘINIOV	98
DOI FAZANI	104
STRIGAT-AM CĂTRE TINE, AUZI-MĂ!	109
LEGENDA BARABULOAIEI	116
HRONICUL MOLDOVINESC	125
FĂRĂ PERDEA	125
FIECARE MOARE SINGUR	151
NIMIC DESPRE STRUNGA	155
INTERNAREA	162
LA O ȚIGARĂ	167

COLABORAREA MEA CU SECURITATEA	171
AMERICAN GOTHIC	181
ÎNTÎRZIERI	186
O PROFESOARĂ FĂCEA NAVETA	194
SELF-MADE MAN	196
UN CAZ DE OSPICIU	200
CONTROVERSĂ DESPRE MINUNI	203
CAUZALITĂȚI	206
GRAFIA CĂRĂMIZII APARENTE	210
O ZI DIN VIAȚA UNUI PROPAGANDIST	219
TUȘE LA UN PORTRET NE(DE)FINIT	228
CHELNERUL	244
PREUMBLARE LA CIMITIR	256
LA CIOACE CU ÎNGERUL MEU	267

BUNICA

(poveste de Radu Șterpelescu Dăpaicea)

Parcă o văz: cu părul alb, cu pașii mici, cu cojocelul pe care mama îl rupsese la schi și nu voise să-l mai poarte.

- Bunico, ce mi-ai adus?
- Ghici.
- Kinder cu surprize?
- Nu.
- Hubba Bubba?
- Nu.
- Snacksuri?
- Nu.
- Dar ce?
- Bomboneleee!
- Ăăă, iar dropsuri!
- Vrei să stai cu capul în poala mea?
- Vreau.
- Da' nu aici că sfârâie.
- Fusul?
- Nu, calculatorul.
- Nu calculator, bunică. Se spune „câmpiută”.
- Ei, calculator, căpută, tot un drac. Ce să-ți povestesc, voi le știți pă toate!
- Ce să-mi povestești? Despre Ștefan cel Mare.
- Nu, 'ceam așa *ce să-ți povestesc*, nu întrebai ce să-ți povestesc.
- Povestește-mi atunci despre Barabulești.

— Îți mai povestii.

- Mai vreau o dată. Bunică, de unde știi tu povestea asta?
- Păi, așa apucați dă la muica.
- Și muica?
- Muica de la muică-sa.
- Și muică-sa?
- Muică-sa de la muică-sa lu' muică-sa.
- Și muică-sa lu' muică-sa?
- Nu știi, că eu le citii într-o carte.
- Dar ziceai că de la muica.
- Da, dintr-o carte de la muica.
- Și de unde avea cartea?
- De la muică-sa.
- Și muică-sa?
- De la muică-sa lu' muică-sa.
- Și muică-sa lu' muică-sa?
- Nu știi, că ierea dă dămunt. Nu dășchisesem ochii pă

lume.

- Dămunt-dămunt?
- Dămunt-dămunt.
- Cât dă dămunt?
- Olio-lio! Dupe vremea lu' Ștefan cel Mare.
- Și-a Barabuleștilor?
- Și-a lor. Dupe când ierea ei băgați la bulău.
- Ca nea Mărin?
- Ca nen'tu Mărin.
- Și de ce ierea la bulău?
- Că stricatu' ăla de Stanciu avu peste treizeci dă zile dă spitalizare.
- Nu nea Mărin, Barabuleștii!
- A, Barabuleștii! Îi închise Ștefan vodă, că ierea niște

zărpalateci. Ierea muieratici și bea ca apucații.

- Ca nea Mărin?
- Ca nen-tu Mărin. Și când veniră tătarii în țară, Ștefan cel Mare nu avea armată neam. Trebui s-o refacă dupe luptele cu turcii. Și veni el într-o ocnă de sare și văzu niște oameni voinici.
- Cât dă voinici?
- Voinici-voinici dă spărgeau tampoanele cu capu'. Iereau așa: frații Barabulești și Chizdea haiducul cu dănacii lui. Și cum săpau ei la sare, îi întrebă Ștefan vodă: „Vă e greu, bă?” „Greu, Măria Ta”. „Mă, uitați acilea la mine. Vă iert pedeapsa și vă liberez din bulău, numai să mă ajutați să bat pă tătari. Că nu pot scăpa dă ei: nu vor să scoată bani dă impozit și se țin numai dă furăciuni”. „Mergem unde ordoni Măria Ta, numai să scăpăm dă bulău”, ziseră Barabuleștii și Chizdileștii. Pe urmă se suiră pă cai și plecarăă.
- Și plecarăă.
- Și se duserăă.
- Și se duserăă.
- Și luptară cu vitejie și îi bătură pe tătari. Iar Ștefan cel Mare drept răsplată, recompensă cum ar veni, le dădu moșii să-și facă sate. Se așezară ei pă locurile lăsate libere de tătari, își făcură case înconjurate de hindichiuri, cum se vede și în ziua de azi.
- Ce-s alea hindichiuri, bunico?
- Știe drăcea, așa-i legenda. Iar tătarii lăsară herghelii dă cai, turme dă oi, tamazlăcuri dă vite...
- Ce-s alea tamazlăcuri?
- Știe drăcea, așa-i legenda. Da' Ștefan cel Mare le luă caii, oile și vitele. Le lăsă numai dă sămânță, ca să aibă cu ce-și porni gospodăriile.

— Numai dă sămânță?

— Numai, că Măria Sa avea o casă de copii, bașca ibovnicili, miniștrii, cumetrii, finii. Dă! Ca la case mari.

— Și pă urmă?

— Și pă urmă văzu vodă că Barabuleștii și Chizdileștii cu cetele lor n-aveau femei, așa că le opri cu anasâna și câte-o tătăroaică mai potrivită, ca să aibă cine-i spăla, cine le face o ciorbă, o pâine coaptă-n țăst; și să le miroase a femeie în casă. Căci prin pustietățile alea nu ierea nici țipenie dă româncă. Dar nu ajunseră tătăroaicele pentru toți voinicii. Și bărbații rămași fără întrebare: „MăriaTa, da' noi ăștia rămași pă din afară ce să facem?” Se gândi vodă, se gândi: „Vouă – 'ce – am să vă fac o mânăstire și-am să vă fac călugări”. Și-așa și făcu. „Bine-bine, Măria Ta, da' cum să trăim noi făr' de muieri, că noi așa am fost deprinși – cu muieri”. „Ei, când vă vine, mergeți și voi pă la cele măritate”. Și-atuncea mintea lor să dășteptă și așa și făcură.

— Și pă urmă?

— Pă urmă întemeiară satele Chizdilești și Barabulești în marginea aia dă țară. Iar urmașii și urmașii lor le stăpânesc până în ziua de azi, numai că azi se făcură ruși.

— Ba nu.

— Ba da.

— Ba nu.

— Ba da.

CÎT AI RĂSUCI O ȚIGARĂ CU PĂSTOREL

Zilele trecute mă întâlnesc cu domnul Iurașcu zis Tataia și, nu știu alții, dar mie, când îl văd, îmi vine să tot spun porojăanii și să mă veselesc. Veșnic tânăr și fericit, deși de vreun an și-a schimbat prefixul la 8 (dar nu-și face deocamdată griji pentru asta, în buletinul său scrie clar: „valabil până în 2050”), Tataia mă face atent că zilele acestea, mai precis pe 30 iulie, se împlinesc niște ani de la nașterea lui Al. O. Teodoreanu (Păstorel), principele neîncoronat al epigramei românești. Tot așa se comemorează și niște ani de la moartea lui Păstorel. Ei, epigramiștii, îl vor omagia pe Păstorel în data de 1 august. Unde? La Grumăzescu, desigur, pe Lăpușneanu. La fel cum cruntul voievod din Lăpușna căsăpea pe boierii trădători, tot așa se adună aici epigramiștii și cauterizează cu surle și tobe (sau cu turlle și sobe) tarele societății noastre. Și, slava Domnului, au ce împunge cu floretele lor mai ascuțite sau mai tocite...

Mă angajez pe dată față de Tataia să scriu un articol pe această temă. Pentru mine Păstorel nu este un autor de raftul al doilea, cum pare că s-a convenit în istoria literară, și nici de strada a doua, ca să zic așa. Onorata Primărie iașiotă a dat numele de Al. O. Teodoreanu unei străzi prăfuite și cu asfaltul cariat din Bularga. Pe o parte a străzii se văd urmele unei căi ferate uzinale dezafectate, iar pe cealaltă se înșiruie niște blocotețe ceaștice cu miros de tocăniță, cu izmene și țigare atîrnînd în balcoane. În fine...

Mă apuc, așadar, să adun material pentru scris. Recitesc ce a scris G. Călinescu în „Istoria...” sa despre Păstorel. Prin

diligențele Tataiei am primit un studiu sau un briefing, cum se zice în păsăreasca mai nouă a Uniunii Europene, despre Păstorel întocmit special pentru sărbătorirea mai sus pomenită de domnul avocat Gheorghe Culicovschi. Îl citesc și pe acesta și aflui lucruri noi. Deplîng alături de autor faptul că nimeni nu a studiat pînă acum dosarul condamnatului Al. O. Teodoreanu. Și mai mult deplîng faptul că pînă acum nu s-a găsit un istoric literar de talia lui Z. Ornea, de pildă, care să scoată o ediție de opere Păstorel Teodoreanu. Astfel de îngrijitori de opere sînt ca și caprele negre, căci o asemenea întreprindere presupune multă și profesionistă muncă, bani fiind puțini. Inșă universitarii noștri mai noi vor invers, după cîte vād. Citesc apoi postfața lui Gheorghe Hrimiuc la „Hronicul măscăriciului Vălătuc” (Junimea, 1989), care mi se pare cel mai bun lucru care s-a scris pînă acum despre Păstorel. Și nici măcar nu știu cine este acest autor (poate mă vor ajuta cititorii). Apoi mă cufund în proza mustoasă a lui Păstorel: gust din Soliman Ali-Fistîc, încalec pe Pursîngele căpitanului, mă desfăt cu Inelul Marghioliței.

Apoi vine timpul să scriu. Oh, Doamne, „treacă de la Mine paharul acesta!” Mă cuprinde ca întotdeauna aceeași neputință în fața colii albe (acum a monitorului albastru al computerului). Mă succesc, mă-nvîrtesc, cîr-mîr...Mă apucă invidia: cum dracu' fac unii texte cum față servitoarele în șanț? Colac peste pupăză îmi pică și niște neamuri și o facem lată. Mă trezesc luni dimineața, cînd se îngîină ziua cu noaptea, avînd capul ca o baniță. Chiaun cum eram, abia zăresc prin perdelele fluturînde da la fereastra deschisă un domn elegant rezemat de pervaz. Își răsucea în tihnă o țigară. Îl recunosc imediat după pozele din cărți: ESTE PĂSTOREL! Cum de nu l-a simțit Bambucea, cîinele meu? Apoi îmi dau

seama că e doar duhul lui Păstorel, iar duhurile nu sînt simțite de cîini (sau javra mea e prea proastă?)

— Să mă iertați, maestre, sînt cam matrafoxat.

— Nu-i nimic, ce crezi că eu duceam paharul la ureche? În tagma asta a noastră se bea temeinic, cu toate că scriitorii nu beau mai mult ca alte categorii de oameni ai muncii. Numai că noi amestecăm la marea știință vinul cu taifasul prietenesc și cu femeia. Știi vorba: Fie cofa cît de plină și femeia cît de goală.

— Așa-i, maestre, numa' că al dracu' mă mai doare capul.

Păstorel mai trage un fum chibzuind:

— Băutura și scrisul sînt cam la fel. E ca atunci cînd desfaci un borcan de dulceață și dai peste mucegai deasupra. Buna gospodină, adică bunul scriitor, nu aruncă mucegaiul laolaltă cu o parte din dulceață. Nu! Ia o lingură și amestecă mucegaiul cu restul dulceții. Așa nu se pierde nimic : rămîne o dulceață cu o leacă de amar. Ca și viața. Ca și vinul. După ce te-ai dezmiardat cu el și ai ajuns în cerul al șaptelea, te faci clei și cazi plăcintă. Trebuie să le rabzi și pe acestea. Nu ai ce face, așa-i viața. A doua zi, cînd ești cu mintea beteagă, e bun curechiu murat și mai ales multă-multă moare. Ai moare?

— Am.

— Atuncea bea moare, drege-te și nu te potrivești la confrăți, care-s în față miere și-n dos fiere. Dacă te-ai potrivești lor... Ehei, am fost și eu spaima sticloanțelor și căpcăunul polo-boacelor, de mi-o mers buhul ca de popă tuns. Am mîncat strașnic ș-am băut năpraznic. Ce te uiți ca o ciubotă căscată la mine? Mă vezi mic? Țasta mi-i feleșagul, dar află că puricele mic pișcă tare. Și încep dis-de-dimineța: un ou răscopt, o pîrjoală rece din piept de curcan și o stacană de Pîhnești.

— Pîhnești? întreb.

— Pîhnești, da, care-i văr primar cu Cotnariul. Pe urmă Băbeasca, Feteasca, cum zice o babă: Sfrijită ca o Sfîntă Vineri/Mi-a spus o babă: la români, /"Băbeasca" place mult la tineri/ Pe cînd „Feteasca „ la bătrîni. Cum era și la restaurantul Uniunii Scriitorilor: „Beau băieții harnici/De cu seară-n zori/Unii sînt paharnici/Alții turnători”

— Să fie paharul un însemn al Iașului? îl întreb, încercînd să deviez spre o convorbire despre Iași.

— Mai întîi, mă bucur că ai spus „Iașul”, iar nu „Iașiul”, cum spun milioanele de dîmbovițeni, mîncă-i-ar puchibala... Da, de bună samă că ieșanul are multă tragere de inimă spre pahar (nu cu apă), cred că toți ieșenii au paharul și suptul în sînge. Din naștere. Ca mîncatul și răsuffatul. Pun pariu că dacă-i pui un pahar în mîna unui țînc de un an, fătad de o țigancă pe Bahlui, îl horpăie cît ai zice pește.

Rîdem amîndoi.

— Tot așa cum are și idiomul lui bemolizat, cum are vorba molatecă, cu „măi”, „bre, omule”, „oleacă”, „tăti cele”, „iaca bre”, ista”, cum are mersul mai domol și vorba plină de ifos și de rouă: „Noi, iștia de la Ieși”.

— Și cum sîntem „noi, iștia de la Ieși”?

— Păi, locuitorii lui sînt modelați după cum îi și Ieșul: molcomi, spirituali, indolenți, refractari la înnoiri, purtători ai unei pasivități orientale și ancorați tare în trecut.

— Mîndria asta a trecutului nu vine dintr-un complex de inferioritate, adică dintr-o lege, asumată de ieșan, a efortului minim?

— Dragul meu, oricîte straturi de glod s-ar depune în tîrgul nostru, tot nu vor putea să șteargă vreodată urmele pașilor lui Eminescu, urma ciubotelor de iuft ale diaconului Creangă, urmele atîtor oameni iubiți de altădată.... Spiritul acesta de

inferioritate de care vorbești este vecin cu cel de superioritate. D-apoi spiritul critic al ieșanului, vocația prieteniei... lipsa voinței de a trăi... E... e o emanație, un efluviu, o radiație divină, - numește-o cum vrei! – care moleșește individul ca un narcotic. Nu-l lasă să se aventureze în accese de energie, îi retează aripile cu care să se avînte în zboruri riscate, dar, în schimb, îi dă aici, unde îl ține prizonier, o fericire dulce ca orice narcotic. E un fel de Nirvana ieșană, care te cuprinde cu încetul și din care te superi, dacă ar încerca să te smulgă.

— Iubiți tare orașul, se vede.

— La mine e iubire tîrzie. La început iubeam urbea ca o iubită la tinerețe: mi se părea că mi se cuvine. Abia mai tîrziu am început să mă gîndesc: oare o merit?

— Deci, revenind, fatalismul ăsta congenital, cum a zis cineva, lipsa de inițiativă, reverie, flexibilitatea, chiar timiditatea, o anume trăire în marginea vieții și psihastenia sînt, pînă la urmă, calități.

— Cam așa. Istoria o dovedește. Pe ieșeni (cînd zic ieșeni nu mă refer la uvrierii cu palmele) îi unește disponibilitatea pentru artă, ancorarea în cultură și artă, menținerea tradițiilor, prețuirea trecutului... Iașu-i ca o amantă bătrînă, o hoască năravită de care nu te poți despărți. O bați, o alungi și pe urmă te rogi să te ierte. Asta-i zestrea noastră. Ea e darul, nenorocirea și osînda...

— Și osînda paharului? Glumesc, desigur.

— Vinul e sîngele Domnului – spune Maestrul, apoi trece iarăși la un ton ușor. ...Și cînd văd cîte unul care nu bea, îmi vine să fac moarte de... idiot. Aceștia, nebăutorii, îs vrăjmașii sfintei noastre biserici dreptcredincioase. Mie îmi place omul cumsecade, bun de pus la rană, care dovedește un curcan la masă fără să rămînă un dram de carne pe oase. Iar în pîntece

să-i încapă două vedre de Cotnari și să-i mai rămână loc și de cafele. Femeia îmi place duhlie, s-o pui în rachiu s-o sorbești, nu smerită și prifacută, fi-i-ar smerenia de rîs. Și să nu fie prea tînără, că o așa căprioară îți pune degrabă o pereche de coarne de cerb și alta nimică.

— Maestre – îndrăznesc și eu într-un sfîrșit – asta era odinioară. Astăzi viața e mai grea, mai trepidantă. Cine mai are timp de comunicarea și comuniunea propuse de dumneavoastră. Cine să mai ridice sindrofia la rang de banquet, de symposion? Cine să mai caute azi perimetrul dezinhibitor al cramei și fluidul dionisiac al vieții?

— Prietine, oamenii nu s-au schimbat în esența lor. Veșnica prefacere este a vieții, nu a omului. Ca să vorbesc precum un critic, reabilitarea etică și estetică a temei erotico-bahice, pe care am făcut-o eu, prin recuperarea dimensiunii mitice și a implicațiilor profund umane care îi sînt proprii, este exemplară în temeritatea ei. Aicea trebuie vorbit de rîs, care are drept rost să nege tristețea și spaima de moarte omului. Cînd nu e fiziologic sau patologic, rîsul este un refuz al terorii existențiale și o sfidare a inevitabilului. Pofa, setea, apetitul vital al lumii nu sînt decît o presimțire tulbură a sfîrșitului. Lumea moare rîzînd, sfidînd implacabilul, dar moare, cum moare și autorul cîte un pic scriindu-se.

Și vreau să-ți mai spun ceva. Rîsul rabelaisian sau al lui Creangă al nostru este cea soluție existențială, care...

În acest moment sulițele primelor raze de soare străpunseră frunzișul vișinilor din apropiere și umbra lui Păstorel se topi ca o rouă. Se mai păstră o vreme în aer o mireasmă plăcută de tutun fin, boieresc.

POPA ION ȘI FEFELEAGA

o mărturisire neștiută a Mariei Dinului

Maria Dinului, zisă Fefelega, calcă cu cizmele grele prin întunericul negru și pîclos al serii de toamnă. Plouă. Deopotrivă negre sunt noroiul de pe ulițele strâmte și cerul de deasupra. Dacă totul s-ar fi răsturnat cu picioarele în sus, nimeni n-ar fi băgat se seamă schimbarea.

Fefelega intră în biserica neagră, din care răzbate o dără de lumină în atotputernicul întuneric, și îl așteaptă pe popa Ion Agârbiceanu să iasă din altar. Stă răsucită într-o parte, cu mîna la gură și cu ochii în pămînt. În sfârșit, părintele iese.

— Ce mai faci, lele Mărie? Voinică, sănătoasă?

— Mi s-a prăpădit Livioara, dom' părinte, zice Fefelega în loc de orice răspuns N-o fo' de nimică rugăciunile mniata. Am fost și la un pascălier... tot nimică.

Părintelui Ion rămâne încremenit – femeia anunțase moartea fetei pe un ton liniștit, indiferent, ca și cum ar fi relatat că a uitat să pună păprică în mîncare. În afară de aceasta, părintelui nu-i prea convine că Maria Dinului a pomenit de pascălier, în loc să aibă mereu în minte sfînta biserică. Își vine în fire și zice cu duhul blîndeții:

— Trebuia să chemi un doctor, nană.

— Tot una-i, dom' părinte. Am chinuit pe la doftori cu Livioara și cu ceilalți. Am fost și-n spital. Da' acolo-s așe, numai niște înșelări.

— Îs buni și doctorii, dacă-s cu voia lui Dumnezeu.

— Eu am văzut că doftorii nu-s de nimică, așa că i-am lăsat.